

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

СПРАВА «БОГАТОВА ПРОТИ УКРАЇНИ»

(Заява № 5231/04)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

7 жовтня 2010 року

ОСТАТОЧНЕ

21/02/2011

Рішення у справі набуло статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції. Текст рішення може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Богатова проти України»

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), Голова,
Рената Ягер (Renate Jaeger),
Райт Маруст (Rait Maruste),
Ізабель Берро-Лефевр (Isabelle Berro-Lefevre),
Миряна Лазарова-Трайковська (Mirjana Lazarova Trajkovska),
Здравка Каладжиєва (Zdravka Kalaydjieva),
Ганна Юдківська (Ganna Yudkivska), судді,
та Клаудія Вестердік (Claudia Westerdiek), Секретар секції,
після наради за зачиненими дверима 14 вересня 2010 року,
виносить таке рішення, що було ухвалене у той день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу розпочато за заявою (№ 5231/04), поданою проти України до Суду 27 січня 2004 року громадянкою України Людмилою Богатовою (далі — заявниця) відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція).

2. Уряд України (далі — Уряд) був представлений його Уповноваженим — Юрієм Зайцевим.

3. Заявниця стверджувала, зокрема, що національні суди не надали належного обґрунтування своїм рішенням щодо спору відносно її пенсії.

4. 10 листопада 2008 року Голова п'ятої секції вирішив повідомити Уряд про заяву. Також було вирішено розглядати заяву по суті одночасно з питаннями щодо її прийнятності (пункт 3 статті 29).

ФАКТИ**I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ**

5. Заявниця народилася у 1944 році та проживає у м. Дніпродзержинську.

6. У липні 2003 року заявниця звернулася до Баглійського районного суду м. Дніпродзержинська з позовом до держави Україна, Президента України та до місцевого управління Пенсійного фонду України, вимагаючи стягнення заборгованості з виплати пенсії та відшкодування моральної шкоди. У своєму позові заявниця стверджувала, зокрема, що відповідно до ст. 46 Конституції вона має право на пенсію, розмір якої дорівнює прожитковому мінімуму. Проте, розмір її пенсії був нижчим, ніж прожитковий мінімум, встановлений на той час.

7. 26 грудня 2003 року суд відхилив позов заявниці як необґрунтований, стверджуючи, що розмір її пенсії було встановлено відповідно до пенсійного законодавства. 5 квітня 2004 року та 8 червня 2006 року відповідно апеляційний суд Дніпропетровської області та Верховний Суд залишили рішення суду першої інстанції без змін. Жоден з судів не розглядав аргументи заявниці за ст. 46 Конституції щодо невідповідності розміру її пенсії прожитковому мінімуму.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

8. Відповідне національне законодавство викладене в рішенні у справі «Проніна проти України» (Pronina v. Ukraine), № 63566/00, пп. 13–19, від 18 липня 2006 року).

ЩОДО ПРАВА

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ П. 1 СТ. 6 КОНВЕНЦІЇ

9. Заявниця скаржилася за п. 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції на те, що національні суди не розглянули її аргументи стосовно того, що розмір її пенсії було встановлено не у відповідності з вимогами Конституції.

10. Суд зазначає, що в цій справі роль п. 1 ст. 6 Конвенції є *lex specialis* по відношенню до ст. 13 Конвенції, при цьому вимоги ст. 13 Конвенції поглинаються більш суворими вимогами п. 1 ст. 6 Конвенції (див., серед інших джерел, рішення у справі «Бруалья Гомез де ла Торре проти Іспанії» (Brualla Gomez de la Torre v. Spain), від 19 грудня 1997 року, п. 41, Reports of Judgments and Decisions 1997-VIII). Отже Суд буде розглядати цю скаргу виключно за п. 1 ст. 6, який у відповідній частині передбачає наступне:

«Кожен має право на ... справедливий розгляд його справи ... судом..., який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру...»

A. Щодо прийнятності

11. Уряд стверджував, що скарга була непринятною в зв'язку з невичерпанням засобів захисту. По-перше, Уряд стверджував, що заявниця мала звернутись до національних судів з вимогою передати справу на розгляд до Конституційного Суду для визначення конституційності законодавчих актів, які були підставою судових рішень. По-друге, заявниця подала заяву до Суду, коли національне провадження ще не було закінчено.

12. Заявниця стверджувала, що її звернення до Конституційного Суду не було б ефективним. Крім того, вона не була в повній мірі обізнаною щодо відповідних процедур. Вона також зазначила, що звернулася до Суду в 2004 році до закінчення провадження у її справі, оскільки воно було надмірно тривалим.

13. Стосовно першого заперечення Уряду Суд зазначає, що можливість звернення до Конституційного Суду (який не має повноважень переглядати рішення національних судів) не є відповідним в контексті цієї скарги, яка стосується питання неналежного обґрунтування судових рішень. Більш того, Суд визнавав, що ефективні національні засоби для оскарження конституційності законодавчих положень відсутні, оскільки українська правова система не надає особі права безпосередньо звернутись до Конституційного Суду (див. згадане вище рішення у справі «Проніна проти України» (Pronina v. Ukraine), п. 24, та рішення у справі «Шейдл проти України» (Sheidl v. Ukraine), № 3460/03, від 25 березня 2008 року). У цьому контексті Суд повторює, що для того, щоб засіб був ефективним, він не повинен залежати від будь-яких дискреційних дій органів влади і має бути безпосередньо доступним зацікавленим особам (див. рішення у справі «Гурепка проти України» (Gurpka v. Ukraine), № 61406/00, п. 59, від 6 вересня 2005 року). Суд зазначає, що вимога заявниці, адресована національним судам щодо направлення справи до Конституційного Суду, залежала б від розсуду Верховного Суду, а відтак вона не відповідає вимогам ефективного засобу захисту для цілей п. 1 ст. 35 Конвенції. Відповідно заперечення Уряду мають бути відхилені.

14. Стосовно другого заперечення Уряду заявниця дійсно не вичерпала засоби захисту щодо її скарги на момент звернення до Суду. Проте, у 2006 році національне провадження було закінчено і заявниця відповідно доповнила свою заяву до Суду. Відтак, відтоді питання, порушене Урядом, перестало бути актуальним.

15. Суд зазначає, що дана заява не є явно необґрунтованою у розумінні п. 3 ст. 35 Конвенції. Далі Суд зазначає, що вона не є неприйнятною з будь-яких інших підстав. Отже, вона визнається прийнятною.

В. Щодо суті

16. Заявниця стверджувала, що національні суди не надали належного обґрунтування своїм рішенням і не розглянули її аргумент щодо невідповідності розміру її пенсії вимогам Конституції.

17. Уряд не прокоментував скаргу по суті.

18. Суд зазначає, що подібна скарга розглядалась в справі «Проніна проти України» (згадана вище). Суд зазначає, що в цій справі заявниця

також стверджувала в національних судах, що розмір її пенсії має бути розрахований у відповідності з вимогами ст. 46 Конституції. Проте, як і в справі «Проніна проти України» національні суди не зробили жодної спроби проаналізувати позов заявниці з цієї точки зору, не зважаючи на чітке відповідне посилання перед кожною судовою інстанцією. Вирішувати, які найбільш прийнятні дії національних судів щодо цього аргументу, не є завданням Суду. Однак Суд зазначає, що одним із способів реагування на даний аргумент заявниці могло б бути порушення цього питання у Конституційному Суді, який таким чином мав би можливість ухвалити рішення щодо відповідності норм пенсійного законодавства вимогам Конституції. Однак, національні суди, цілком ігноруючи аргументи заявниці, хоча вони були специфічними, доречними та важливими, не виконали своїх зобов'язань відповідно до п. 1 ст. 6 Конвенції.

19. Відповідно було порушення п. 1 ст. 6 Конвенції.

II. ІНШІ СТВЕРДЖУВАНІ ПОРУШЕННЯ КОНВЕНЦІЇ

20. Заявниця скаржилася на порушення ст. 2 Конвенції щодо результату провадження в її справі та на порушення статті 13 Конвенції, стверджуючи, що вона не мала ефективних засобів захисту відносно її позову щодо пенсії.

21. Розглянувши твердження заявниці і виходячи із сукупності наявних матеріалів та в тій мірі, в якій він є повноважним вивчати заявлені скарги, Суд не встановив жодних ознак порушень прав та свобод, гарантованих Конвенцією.

22. Відповідно ця частина заяви має бути визнана неприйнятною як явно необґрунтована відповідно до пп. 3 та 4 ст. 35 Конвенції.

III. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

23. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію».

A. Шкода

24. Заявниця вимагала 12 873 грн. або 1829 євро відшкодування матеріальної шкоди. Вона також вимагала присудити їй відшкодування моральної шкоди у сумі не менш ніж 6000 євро.

25. Уряд заперечив проти цих вимог.

26. Суд не вбачає жодного причинно-наслідкового зв'язку між встановленим порушенням та стверджуваною матеріальною шкодою, тому відхиляє цю вимогу. З іншого боку, він присуджує заявниці 1200 євро відшкодування моральної шкоди.

В. Судові витрати

27. Заявниця також вимагала 100 євро компенсації витрат на юридичну допомогу, 30 євро — на послуги перекладача та 40 євро — на поштові та інші послуги зв'язку. Всі ці витрати були понесені під час провадження в Суді.

28. Уряд стверджував, що ці вимоги необґрунтовані.

29. Розглянувши докази, надані заявницею, Суд присуджує 9 євро як компенсацію поштових витрат і відхиляє інші вимоги як необґрунтовані.

С. Пеня

30. Суд вважає за доцільне призначити пеню виходячи з граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткових пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. Оголошує скаргу за п. 1 ст. 6 Конвенції прийнятною, а решту скарг у заяві — неприйнятними.

2. Постановляє, що мало місце порушення п. 1 ст. 6 Конвенції.

3. Постановляє, що:

а) протягом трьох місяців з дня, коли рішення набуде статусу остаточного відповідно до п. 2 ст. 44 Конвенції, держава-відповідач має сплатити заявниці наступні суми:

i) 1200 (одну тисячу двісті) євро відшкодування моральної шкоди плюс будь-який податок, який може бути стягнуто з цієї суми;

ii) 9 (дев'ять) євро компенсації судових витрат плюс будь-який податок, який може бути стягнуто з цієї суми;

(b) зазначені суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(c) зі впливом зазначеного тримісячного строку і до повного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в цей період, плюс три відсоткові пункти.

4. Відхиляє решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.

Вчинено англійською мовою та повідомлено письмово 7 жовтня 2010 року відповідно до пп. 2 та 3 правила 77 Регламенту Суду.

Клаудія ВЕСТЕРДІК
Секретар секції

Пеер ЛОРЕНЦЕН
Голова секції